

REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE AUSTRÁLIE A OCEÁNIE

10. přednáška
Nový Zéland

Nový Zéland – obecně

- podobná historie, hospodářská specializace i problémy jako Austrálie
 - periferní poloha – 2000 km od Austrálie
- původní obyvatelé – Maoři – si udrželi významnější postavení ve společnosti
- hosp. problémy zesíleny menším domácím trhem a užší škálou exportních produktů
- v posledních 2 dekádách prochází stejnou restrukturalizací jako Austrálie
 - od producenta primárních surovin na periferii k urbanizované technicky vyspělé společnosti
 - posiluje obchod s asijskými státy

Maoři (*Māori*)

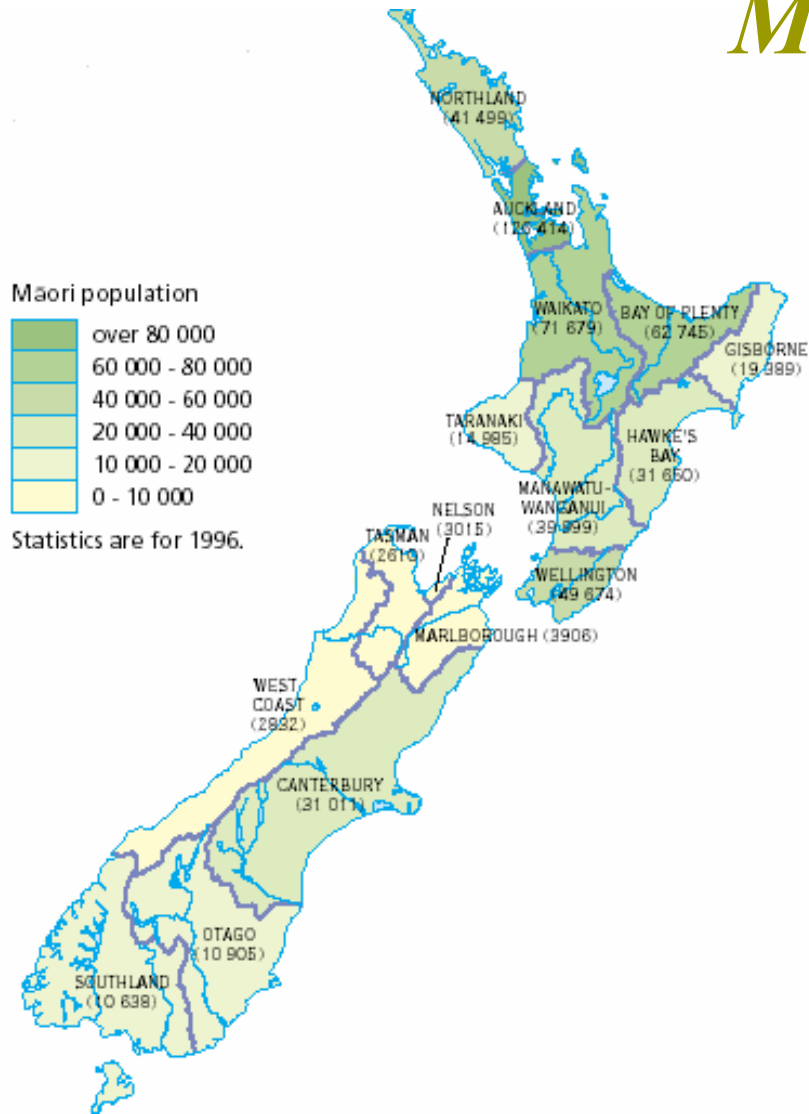

- na ostrovech cca od 9. století
 - připluli z Polynésie
- svrchovanost Britů nad ostrovy uznali 1840
 - dohoda z **Waitangi** 6. února 1840
 - výměnou za uznání práva na půdu
- následovalo 30letí válek (1843–1872), i později povstání a boje za uznání rovnoprávnosti
 - dnes na Novém Zélandu asi 500 tis. Maorů (1/8 populace)
 - prakticky ztratili svůj původní jazyk (maorsky plynně mluví už jen 60 tis. lidí, mladí ho ovládají jen pasivně)
 - téměř všichni na severním ostrově (95 %)
 - asi 120 000 v Aucklandu
 - většinou vzdělaní, soc. status, i ve vládě

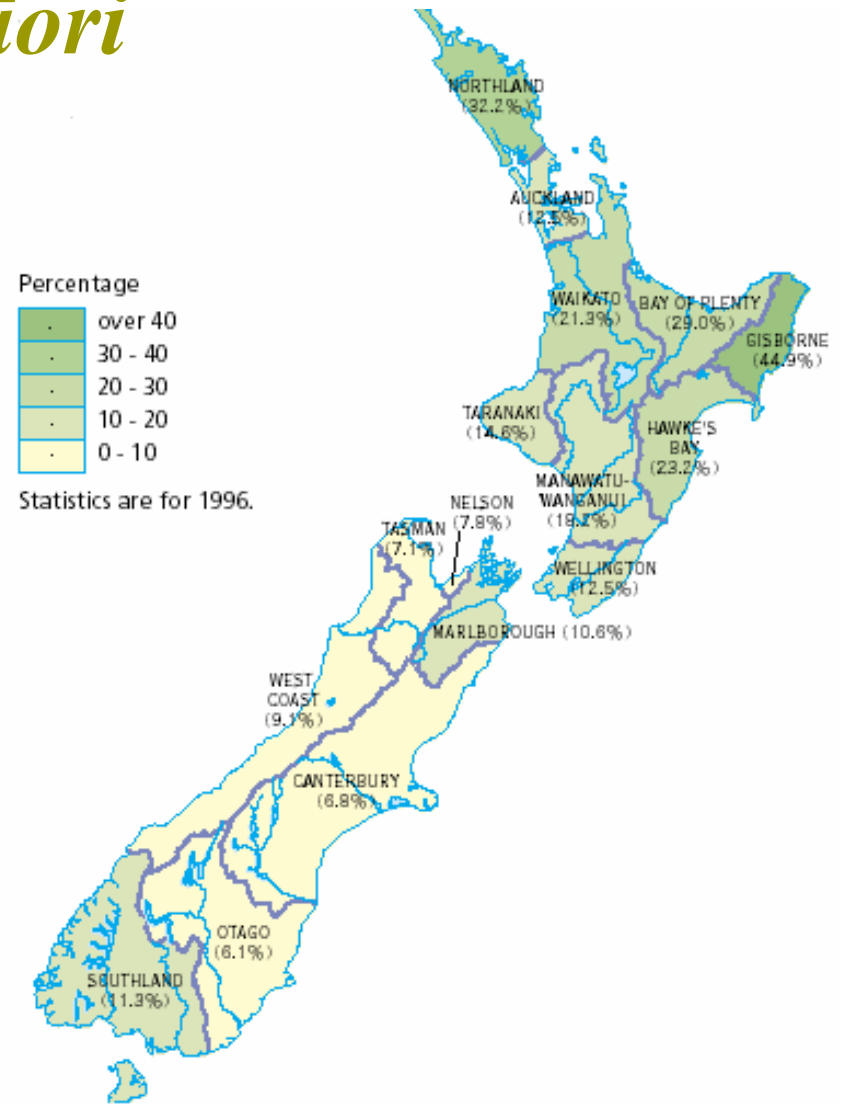
Majetkové nároky Maorů

- Mimořádně komplikovaný komplex nároků na odškodnění za nedodržování smlouvy z Waitangi (ta mj. garantovala právo na půdu a slibovala ochranu práv domorodců)
- Požadovány kompenzace ve výši cca 16 mld. korun
- Do rozporu s moderní civilizací se dostávají některé duchovní hodnoty Maorů:
 - Při stavbě dálnice kolem zálivu u řeky Waikato musela být přesunuta trasa dálnice, aby hluk projíždějících aut neurážel bájně jednooké monstrum Taif(a), které prý v zálivu žije
 - Při rozhodování o povolení genetických výzkumů musí být respektováno domorodé náboženství (to je ale principiálně proti)

Māori

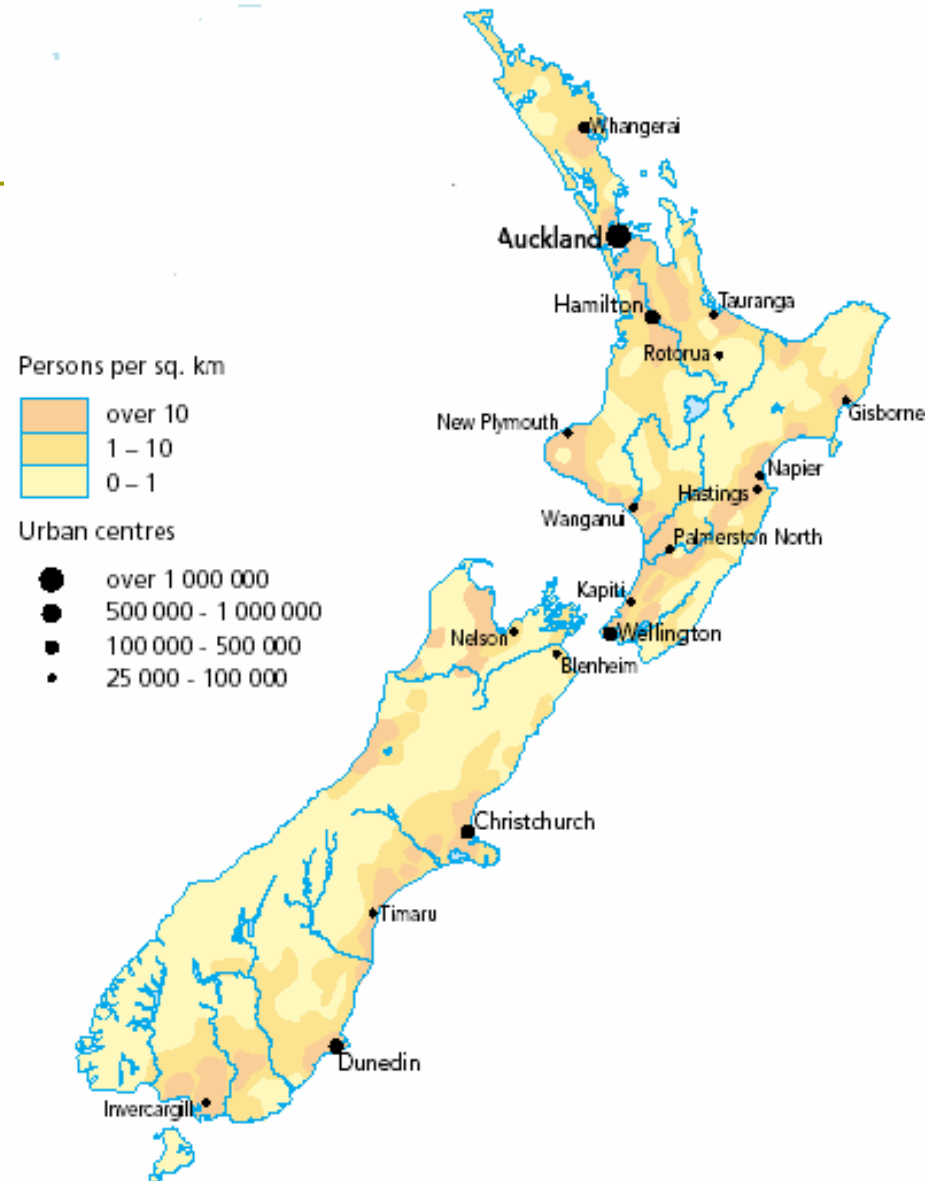
absolutní počet

podíl

Obyvatelstvo

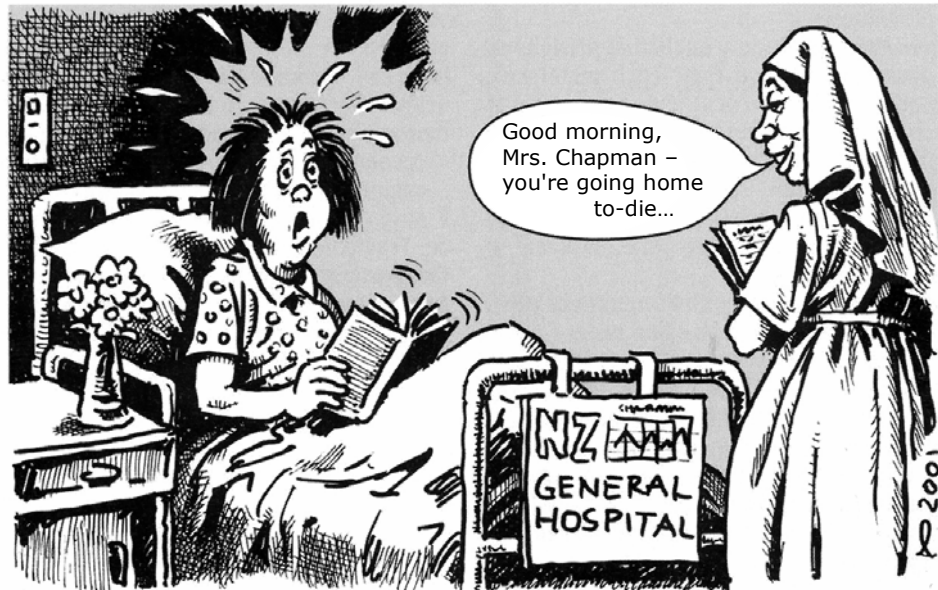
- V roce 2003 přesáhl počet obyvatel 4 mil.
- velmi nízká hustota zalidnění
- 80 % obyvatel žije na Severním ostrově
- vysoký stupeň urbanizace:
 - ve městech 86 % obyvatel
 - Auckland (1,2 mil. obyvatel, 30 % obyvatel státu)
 - Wellington (365 tis.)
 - Christchurch (358 tis.)

Novozélandská angličtina

(New Zealand English)

- jde o zvláštní varietu angličtiny značně podobná australské varietě
- více než v Austrálii se používá i standardní britská výslovnost
- rozdíly od standardu jsou ve výslovnosti a slovní zásobě, ne v gramatice

Nedorozumění britské dámy na Novém Zélandu

Prototyp liberálního sociálního státu

- prosazování legislativy politických svobod a sociálních práv
 - první stát, který uzákonil volební právo žen (1893)
 - starobní důchody (1898)
 - sociální podporu pro děti (1907)
 - 40 hodinový pracovní týden (1938)
 - partnerské svazky osob stejného pohlaví mají stejná práva jako manželské páry (2004)
- zastoupení menšin v politice i správě
 - vč. Maorů

Hospodářství

- podobná struktura jako Austrálie, ale méně nerostných surovin
- hospodářství orientováno na export zemědělských produktů na evropský trh, od 80. let snaha o přechod na asijské trhy
- od 2. svět. války (chyběl import zboží z Británie) rozvoj **industrializace substituující dovoz**
 - ale především lehký průmysl, potravinářství
- HDP na obyvatele (PPP): 23 200 (2004)
 - zemědělství 5%
 - průmysl 27%
 - služby 68%

Hlavní exportní odvětví: zemědělství

- především chov dobytka
 - z chovu dobytka 1/3 příjmů z exportu
 - netypické pro bohaté země
- polovinu území ostrova tvoří pastviny
- mléčné výrobky
- těžba dřeva
 - původní lesy zcela vykáčeny
 - počátkem 20. stol. nahrazeny douglaskou a borovicí
 - dnes export hlavně do vých. Asie
 - lesy privatizovány, ale přísné ochrannářské zákony

Landuse

Globalizace a Nový Zéland

- 80. léta – otevření ekonomiky
 - snížení cel, státních výdajů, privatizace
 - 90. léta – vzestup nezaměstnanosti, pracovní migrace do Austrálie
- uzavírání trhů v EU a USA – pokles poptávky po mase
 - radikální snížení velikosti stád
 - snaha proniknout na trhy v Asii
 - snaha o diverzifikaci ekonomiky (služby, vč. Kvartéru, cestovní ruch, zpracovatelský průmysl – hlavně zpracování místních surovin: potravinářství, zpracování dřeva)

Důraz na životní prostředí

- konflikt s USA: zakázali přístup americkým jaderným lodím k ostrovům
- atraktivní pro cestovní ruch
 - národní parky
 - „heritage sites“
 - ekoturistika